oyun notları

İSAK ÜZERİNE

ONAY SÖZER, DEMİR ÖZLÜ, ECE AYHAN ERDAL ÖZ'ün a dergisinin 26. sayısında (1. Mart. 1960) yaptıkları bu tartışmayı bir defa da biz yayınlıyarak bu yıl TÜRK DİL KURUMU HİKÂYE ÖDÜLÜ'nü alan ONAT KUTLAR'ın İSAK adlı kitabı üzerine dikkatinizi çekmek istiyoruz. Gelecek sayımızda ONAT KUTLAR'la hikâyemizin sorunları üzerinde yapacağımız bir konuşma ile İSAK üzerine sanatçıların düşünülerini yayınlıyacağız. Başarısından ötürü sanatçı arkadaşımızı kutlarız. YELKEN. —

ÖNAY SÖZER — Onat'ın kişileri hiçbir zaman belli karakterler olarak gözükmedi. Buna karşılık Erdalla Ecenin dediği gibi marazi bazı özellikler ve çocuksu bir dünya verilmiş olabilir. Bu görüşler Onat'ın kişilerinin asıl özelliğini vermiyor. Az önce bu görüşlere şunu katmak istedim. Fikir kişileri. Bir düşüncenin kişileri. Bu da Onat'ın kişilerini açıklamaz. Onun kişilerinin ağır basan yanı karakterleri değil varlıkları ya da varoluş biçimleridir. O, kişilerinin varlığına doğrudan doğruya çekiyor iletiyor bizi. Kişilerin varoluşları da ilgi çekici bir süreç içinde gelişmekte. Bu varoluş şu: Kişiler zamanın belli bir noktasında ve belirli bir olay içersinde var oluyorlar. O zamanı ya da o olayı kişilerin altından çekecek olursak geriye pek bir şey kalmaz. Örnek: "Hadi" de kızın varlığı, "Çatı" da Güleç Osman'ın varlığı. "Horozlar" da horozların ortaya çıkışı, "Kediler" de kedilerin ve adamın varlığı bu cinsten bir varoluş örneği sayılmalıdır. Bunlar öyle kişiler ki hikâyenin gelişimi içinde sanki biz onların ortaya çıkmasını bekliyor ve varlıklarını doğrudan doğruya kabul ediyoruz.

DEMİR ÖZLÜ — Önay'ın bu gözlemleri bence de doğru. Gerçekten, Onat'ın kişileri hikâyenin sürecine ve olaylarına bağlı ikişiler. Hikâyeye bağlı kişiler. Burada önemli bir özelliği, düşüncesinin ana özelliğini belirtmek isterim: 23. sayfadaki şu satırlara bir bakalım: "Annemin sol elinin küçük parmağı yoktu. Şimdiye kadar bu parmağı hiç düşünmemiştim. Hep öbür parmaklarla bazı işleri nasıl becerdiğini seyr etmiştim. Şimdi beşinci parmağın farkına varıyorum. Bu, bazı şeyleri değiştirecek mi?" Yazar, annesinin bir parmağının farkında olmaktan hikâyeye birşeyler kazandırmak istiyor. Ussal bir görüşle o parmağın varlığı ya da yokluğu hiçbir şeyi değiştirmeyecektir. İşte bu, gizemselleştirme eğilimidir. Onat, hikâyelerinin birçok yerlerinde boşluklar ve sorular bırakarak hikâyelerini genişletmek yolunu seçmiş. Onat'ın gizemselleştirmesi tanrıya ya da insanın önceden var olan bazı değerlerini kabul edişe açılan bir gizemselleştirme değildir. Onat'ın bu içine kapalı dünyasında bundan sonra bu yolda yazacaksa bazı dayanaklar aramağa kalkacağını sanıyorum. Böylece gizemselleştirmesi de gerçek bir gizemcilik olmuyor.

ECE AYHAN — Demir'in sözleri Onat'ın çağdaş şiir yöntemlerinden yararlandığı izlenimini veriyor. Bu yöntemi kullanmadığı, cümlelerinde açıkça belirir. Noktadan sonra kişiyi bir yere götüren cümle yok Onat Kutlarda. Anladığım bir cümle ya da bölüme rastlamadım hiç.

ONAY SÖZER — Demir, Onat'ın hikâyelerinde biçim bakımından değil de düşünce bakımından açık, eksik kalmış yerler var dedi. Hikâyeleri salt biçim kaygısı ile yazılmış saydı. Bence, Onat'ın hikâyelerinde öz bakımından bir açık verme durumu yok. Burada öz sözünden estetik bir özü anlıyorum. Yâni, Onat'ın felsefî bir görüşü olabilir. Ve bu görüş belki de daha tamamlanmamıştır. Ama bunun böyle olması özellikle Onat'ın yöntemi gözlemci bir yöntem olduğu için ve toptancı - ussal bir takım önermelerden kalkmadığı için hikâyelerinde estetik öz bakımından bir eksiklik doğurmuyor. Yâni Onat'ın hikâyelerinde biçimin getirdiği sağlam bir öz var.

DEMİR ÖZLÜ — Ece'nin söylediklerini benimsersek o zaman Ece'ye Ishak'ın özü nedir? diye sormam gerekecek. Önay'a da şunu soracağım: Gerçekten, Onat hikâye yazarken gözlemci bir yöntem kullanıyor. Olayları nesnel bir gözle görüp anlatıyor. Ama hikâyeyi okuyup bitirdikten sonra, okuduğumuz bizde gerçekdışı izlenimi bırakıyor. Bu gerçek - dışılık nedir? Neye yöneltilmiştir? İşin altında uscu dünya düzenine ve uscu edebiyata bir baş kaldırma mı var? Yoksa herşeyden cayma mı? Onat'ın "biçimin getirdiği sağlam bir öz ortaya koyduğu" söylenirse - çünkü dünya görüşünü tamamlamamıştır - bu ip uçları nelerdir?

ECE AYHAN — Hikâyeler genellikle çağdaş hikâyede görüldüğü gibi bir yaşama biçimi önermekten çok bu biçimde bir yaşama var, der. Bunlar belki de sizindir. İlkin bunları bir saptayalım, demek olabilir bu öz.

DEMİR ÖZCÜ — O zaman masalcılığa yaklaşan gizemselleştirme yolunu tutmayan başka bir yol tut-

(Devamı sayfa 24 de)

---

ması akla daha yakındır. Zaten onun seçtiği yol da, çok çetin bir yoldur. Daha açık bir yol tutması gerekirdi. Gerçekten bir düşünce söylüyor; ardından çabucak o düşüncenin üstüne katlanıp başka şeyler de söyleyerek işi dağıtıp boşluğa açıyor.

ERDAL ÖZ — Bence Onat bir düşünce söylemiyor. Söyleseydi asıl o zaman hikâyeleri daha açık bir yola girerdi. Onun yaptığı şu: Kendisinin bile açıklayamadığı, belki de açıklayamayacağı bir takım saptamaları olduğu gibi vermek. Bu çabanın kaba bir gerçekçilik olduğunu söylemiyorum. Bu durumda Onat'tan açıklama beklemek hikâyeleri olduğundan başka türlü yorumlamak olur.